

ABORT SOM LIGESTILLINGSREDSKAB

KAREN SJØRUP

Jeg forstår sagtens kvinden Hanna i Bengtsdotters bog, som er vred over, at manden ikke deler ansvaret og det praktiske besvær ved at få en abort med hende. Kvindens valg for og imod abort kan også være influeret af, at hun længe kan have haft et ønske om at få et barn, måske er kommet op i slutningen af 30erne, men altså ikke kunnet finde en mand, som har villet være far til hendes barn. Hvorimod manden ikke har det samme biologiske ur tikkende foran sig. At der ikke er ligestilling ved forældreskab, også når dette ikke føres ud i livet, går imod vort krav og forventning om fuld ligestilling i såvel partnerskabet som i lovgivning, løn og karrieremuligheder.

Den frie abort blev opfattet som en revolution i kvindefrigørelsens historie. Men som Germaine Greer (1985 [1984]) tidligt bemærkede, var den også med til at gøre kvinder til åbne seksuelle jagtmarker for mænd, som nu blot kunne forvente, at kvinder var tilgængelige og ville fortrænge angsten for et uønsket moderskab og udfolde deres forventede seksuelle lyst og begær efter mænd og søge abort, hvis der skulle ske en undfangelse. Ifølge Greer var baggrunden for kampen for fri abort også baseret på den diskurs om seksualitet og orgasme, som den østrigske psykoterapeut Wilhelm Reich udbredte, og som anså den seksuelle udfoldelse som forudsætning for individets sundhed og livsudfoldelse.

Tilsvarende var det kvindefrigørende aspekt ved fri abort nok inspireret af Simone de Beauvoirs kvindepolitiske strategi i *Det Andet Køn* (1999 [1949]): At kvinder kun kan frigøre sig kvindekønnets sociale skæbne i underlæggelse under en konkret mand og det universelle patriarkat ved at undgå at føde børn.

Få år før den frie abort blev gennemført i Danmark (1973), blev P-pillen imidlertid lanceret (1966) og antallet af uønskede graviditeter faldt. Endelig blev fortrydelsespillen indført som håndkøbsmedicin (2001), der tillader den enkelte kvinde at afbryde et få dage gammelt svangerskab. Få år efter blev der årligt solgt 70.000 fortrydelsespiller i Danmark. Og antallet af provokerede aborter er tilsvarende gået ned, således at der i dag foretages cirka 15.000 aborter

i Danmark og gennemføres cirka 60.000 svangerskaber, mens det i for eksempel 1983 var cirka 22.000 aborter.

Så man kan sige, at kvinderne har taget aborten til sig som det yderligste middel til at kontrollere børnefødsler og den afhængighed af en mand, som disse som regel ville føre til. Samtidig har man også indoptaget den Reichianske forestilling om, at et frit og sundt voksent menneske i alle aldre dyrker og bør dyrke regelmæssig sex, og dette i form af heteroseksuel penetration.

De 15.000 aborter er altså blevet foretaget efter kvindernes ønske. Det er imidlertid vanskeligt at vide ret meget om årsagen til, at aborten blev ønsket fra kvindens side. Men nogle undersøgelser indikerer, at mandens ønsker om ikke at få børn overhovedet, ikke med den pågældende kvinde eller på det konkrete tidspunkt, kan være en afgørende faktor i kvindens beslutning om abort (Boltanski 2013 [2004]). Der er altså formentlig i et antal tilfælde ikke tale om kvindens frie valg til at vælge et foster fra eller til, men om at manden har et stort ord at sige, måske i form af trusler om at forlade kvinden, hvis hun ikke aborterer fosteret. Og omend enlige forældre efterhånden er socialt accepteret i vores del af verden, så er de fleste kvinder blevet vaccineret mod den økonomiske og sociale deroute, som traditionelt associeres med en enlig mor.

Selv om mange kvinder som Hanna ville ønske, at manden oplevede graviditeten på samme måde som dem, og derfor også ville tage del i både det ansvar og de følelser, som er på spil, er dette nok vanskeligt at forlange og forvente. Kvinder

erfarer, i mange tilfælde allerede få dage efter undfangelsen, at kroppen har sin egen vilje i forberedelsen af graviditeten og få måneder senere, at kroppen sparker igen (Barad 2007), og dermed at endnu en aktant har bemægtiget sig hendes krop. Manden kan derimod kun intellektuelt sætte sig ind i denne transformation, indtil tegnene viser sig på kvindens krop. Det vil nok være vanskeligt at simulere denne proces i mandens krop, omend flere forsøg er blevet gjort. Der er derfor heller ingen retfærdighed eller ligestilling over graviditet og fødsel, også selv om man på fødeafdelingerne i dag taler om "det fødende par".

Det er derfor også relevant at transformere sloganet om kvinders ret til at bestemme over egen krop til kvinders ansvar at beslutte, også på egne og fosterets vegne, om graviditeten skal fuldføres. Det er således også et spørgsmål om at definere, hvornår fosteret kan betragtes som et menneskeligt individ med egne rettigheder til livet. Den franske sociolog Luc Boltanski fremhæver da også, at kvinder historisk har haft rådighed over fosteret, indtil dette var blevet født og navngivet og dermed anerkendt som et medlem af det menneskelige fællesskab som individ i egen ret. En grænse, der jo rykker sig stærkt i disse år, hvor der er ganske få uger imellem det tidspunkt, hvor man senest foretager en abort og det tidspunkt, hvor man definerer det som et for tidligt født barn, som man gør alt for at redde og sørger over som et mistet levende og navngivet barn.

Samtidig er moderskabet også en meget

stærk social konstruktion; Moderskabet betragtes som helligt i den kristne kultur. Denne konstruktion forstærkes af den udbredte forestilling (Ahmed 2010) om barnet som kvinders ultimative lykkfaktor. En lykke, som hun selv er ansvarlig for og samtidig bekræfter den familielykke, som gør forældre til bedsteforældre og familie til slægt baseret på den heteroseksuelle kønsnorm, hvor grundlaget er en far og en mor. Den kvinde, som fornægter denne familielykke og vælger ikke at føde børn, kalder Ahmed "the feminist killjoy", lykkedræberen.

Jeg vil dog tillade mig at påstå, at vi er lidt for tilbøjelige til at se moderskab udelukkende som en social konstruktion og dermed ikke accepterer de både psykologiske, følelsesmæssige og biologiske processer, som igangsættes tidligt i graviditeten, uanset om man ikke ønsker at fuldføre graviditeten. Derfor kan Hanna også have haft den oplevelse, at graviditeten og aborten var mere indgribende, end hun havde troet, og dermed have haft behov for større opbakning fra sin partner.

I betragtning af, at der i disse år tales om mere flydende familiekonstellationer, hvor sæd til inseminering er blevet en stor eksportartikel i Danmark, og flere og flere kommende forældre benytter sig af insemination med kendt eller ukendt donor, hvor mandepar eller singlemænd efterspørger rugemødre i udlandet, og flere og flere lever i familier, som ikke lever op til den heteroseksuelle kønsnorm, er det efter min opfattelse oplagt, at forældreskabet også bliver mere flydende. Måske skal vi i højere grad adskille det sociale og

retslige fra det biologiske. Måske bør man kunne være op til fire forældre sammen i en regnbuefamilie med eksterne forældre. Måske bør det være muligt for en kvinde at gennemføre en graviditet uden at involvere den potentielle far, som måske blot har været et one night stand på en Roskildefestival, og at det offentlige, som tilfældet er ved donorfædre, overtager den halve forsørgelsesbyrde.

Jeg har således tidligere argumenteret for, at en sådan far bør kunne søge om det, som vi i den danske debat har kaldt "juridisk abort", således at han kan fraskrive sig barnet socialt, økonomisk og juridisk i det tilfælde, hvor han uafvidende og uden intention har besvangret en kvinde, som han måske kun har været sammen med en enkelt gang (Sjørup 2016). Forslaget har mødt stor modstand i Danmark og er bestemt heller ikke uden juridiske problemer, blandt andet i forhold til hvornår og hvor længe manden kan fraskrive sig faderskabet. Men det ville måske indebære, at flere kvinder ville gennemføre en graviditet trods en uvillig far eller måske senere undgå at skulle gennemgå de belastende fertilitetsprøver, inseminationer med mere, når de ad åre har fundet den helt rigtige far eller medmor til deres barn.

Ja, kvinden har stort set hele ansvaret for beslutningen om abort, men hvad er alternativet? At give den potentielle far indflydelse på beslutningen trods kvindens modstand, eventuelt hvis de var et fast par? Altså, at han kan nægte kvinden abort? Som Velfærdssamfund skylder vi at gøre beslutningen om at gennemføre en graviditet nemmere for de kvinder, som faktisk

ønsker at gennemføre en graviditet. Det bør være muligt at stille tilstrækkelige offentlige ressourcer til rådighed for de kvinder, som hellere vil føde et barn end få abort, også selv om det måske bliver uden en far til barnet, mens hun stadig er under uddannelse eller ikke selv kan betale for en rimelig bolig. Men det betyder altså også, at vi anerkender, at en graviditet er noget, som foregår i en kvindes krop, og at det ikke er muligt at etablere en fuld ligestilling – hverken i forhold til beslutningen om abort eller at gennemføre en graviditet.

Referencer

- Ahmed, Sara (2010) *The promise of happiness*. Durham, NC: Duke University Press.
- Barad, Karen (2007) *Meeting the universe halfway: quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Durham, NC: Duke University Press.
- Beauvoir, Simone de (1999 [1949]): *Det andet køn*. København: Tiderne Skifter.
- Boltanski, Luc (2013 [2004]): *The foetal condition: a sociology of engendering and abortion*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Greer, Germaine (1985 [1984]) *Køn og skæbne*. København: Gyldendal.
- Sjørup, Karen (2016). Legal abortion for men. PowerPoint-præsentation, Aarhus Universitet. 26. maj 2016.

Karen Sjørup

Lektor emeritus, sociolog og kønsforsker, Roskilde Universitet, Danmark
E-post: kasj@ruc.dk